Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
NIILA JÄÄSKINENA
izneseno 5. lipnja 2014.[1]

Predmet C-117/13

Technische Universität Darmstadt
protiv
Eugen Ulmer KG

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Bundesgerichtshof (Njemačka))

„Prethodno pitanje – Direktiva 2001/29/EZ – Autorsko pravo i srodna prava – Iznimke i ograničenja – Članak 5. stavak 3. točka (n) – Korištenje s ciljem istraživanja ili privatnog izučavanja djelâ ili drugih predmeta zaštite – Knjiga koja je pojedinim pripadnicima javnosti stavljena na raspolaganje putem posebnih uređaja u javnoj knjižnici – Pojam 'djela koje nije podložno uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja' – Pravo knjižnice da digitalizira djelo koje se nalazi u njezinoj zbirci s ciljem da ga stavi na raspolaganje putem posebnih uređaja – Stavljanje na raspolaganje djela putem posebnih uređaja koji omogućuju njegovo tiskanje na papir ili pohranu na USB priključak“

I – **Uvod**

1. Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu[2].

2. Glavni postupak vodi se između Technische Universität Darmstadt (u daljnjem tekstu: TU Darmstadt) i izdavačke kuće Eugen Ulmer KG zbog stavljanja na raspolaganje javnosti od strane TU Darmstadt putem posebnih uređaja u prostorijama knjižnice znanstvene knjige koja se nalazi u zbirci te knjižnice i čija prava iskorištavanja ima Eugen Ulmer KG.

3. Prethodna pitanja koja je postavio Bundesgerichtshof (Savezni sud, Njemačka) tiču se javne knjižnice i odnose se na tumačenje pojma „djela koje je podložno uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja“, digitalizacije djela koje se nalazi u posjedu knjižnica i pitanja mogu li korisnici samo konzultirati (čitati) digitalizirana djela ili ih također mogu tiskati na papir i sačuvati na USB priključak.

4. Glavni postupak ima obilježje „pilot“ postupka. TU Darmstadt podržavaju Deutscher Bibliotheksverband e. V. (Udruga njemačkih knjižnica) i njezin europski ekvivalent, Europski ured za knjižnične, informacijske i dokumentacijske udruge (Eblida). Eugen Ulmer KG podržava Börsenverein des deutschen Buchhandels (Njemačka unija trgovine knjigom). To ukazuje na važnost koju ovaj predmet ima za knjižnice, autore i izdavačke kuće, osobito za znanstvene izdavačke kuće[3].

1 — Izvorni jezik: francuski.

2 — SL L 167, str. 10. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 17., svezak 1., str. 119.)

3 — Podsjećam da je i digitalizacija djela koje u posjedu drže knjižnice također bila predmet nesuglasica u okviru projekta Google Book Search. Vidjeti United States District Court, Southern District of New York, presuda od 14. studenoga 2013. u predmetu The Authors Guild i dr./Google Inc. (05 CIV 8136), i zelenu knjigu naslovljenu *Autorsko pravo u gospodarstvu znanja* (COM(2008) 466 *final*, str. 8.).

II – **Pravni okvir**

A – *Pravo Unije*

5. Uvodne izjave 31., 34., 36., 40. i 44. Direktive 2001/29 glase:

„(31) Pravedna ravnoteža prava i interesa između različitih kategorija nositelja prava, kao i između različitih kategorija nositelja prava i korisnika predmeta zaštite mora biti osigurana. Postojeće iznimke i ograničenja prava, što su ih odredile države članice, moraju se ponovno procijeniti s obzirom na novo elektroničko okruženje. Postojeće razlike u iznimkama i ograničenjima određenih zabranjenih radnji imaju izravan negativan utjecaj na funkcioniranje unutarnjeg tržišta u području autorskog prava i srodnih prava. Takve bi razlike mogle postati i izraženije s obzirom na daljnji razvoj prekograničnog iskorištavanja djela i prekograničnih radnji. Kako bi se osiguralo pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta, takve bi se iznimke i takva ograničenja trebala ujednačenije definirati. Stupanj njihova usklađivanja trebao bi se temeljiti na njihovom utjecaju na nesmetano funkcioniranje unutarnjeg tržišta.

[...]

(34) Države članice trebale bi imati mogućnost propisati određene iznimke ili ograničenja za slučajeve kao što su obrazovne ili znanstvene svrhe, u korist javnih institucija kao što su knjižnice i arhivi [...]

[...]

(36) Države članice mogu predvidjeti pravičnu naknadu nositeljima prava i kada primjenjuju neobavezne odredbe o iznimkama ili ograničenjima koje ne zahtijevaju takvu naknadu.

[...]

(40) Države članice mogu predvidjeti iznimku ili ograničenje u korist određenih neprofitnih organizacija, kao što su javne knjižnice i slične institucije, kao i arhivi. Međutim, te iznimke trebale bi biti ograničene na određene posebne slučajeve obuhvaćene pravom reproduciranja. Takva iznimka ili takvo ograničenje ne bi smjelo obuhvaćati uporabu učinjenu u kontekstu on-line isporuke zaštićenih djela ili drugih predmeta zaštite. [...] Stoga bi bilo potrebno promicati posebne ugovore ili posebne licencije koji bi, bez stvaranja neravnoteže, koristili takvim ustanovama i njihovoj svrsi.

[...]

(44) Kad se primjenjuju iznimke i ograničenja predviđeni ovom Direktivom, trebalo bi ih provoditi u skladu s međunarodnim obvezama. Takve iznimke i takva ograničenja ne mogu se primjenjivati na način koji dovodi u pitanje zakonite interese nositelja prava ili koji je u suprotnosti s redovitim iskorištavanjem njegova djela ili drugog predmeta zaštite. Predviđanje takvih iznimaka ili takvih ograničenja od strane država članica trebalo bi, osobito, na pravi način odražavati povećani gospodarski utjecaj koji bi takve iznimke ili takva ograničenja mogli imati u kontekstu novog elektroničkog okruženja. Stoga bi se opseg određenih iznimaka ili ograničenja mogao još više ograničiti kad se radi o određenim novim korištenjima autorskih djela i drugih predmeta zaštite.“

6. Članak 2. Direktive 2001/29 naslovljen „Pravo reproduciranja“ u svojoj točki (a) određuje da „Države članice moraju predvidjeti isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane“ reproduciranja, osobito „autorima, njihovih djela“.

7. Članak 3. navedene direktive naslovljen „Pravo priopćavanja autorskog djela javnosti i pravo stavljanja drugih predmeta zaštite na raspolaganje javnosti“ u svom stavku 1. osobito propisuje da „Države članice moraju predvidjeti autorima isključivo pravo davanja ovlaštenja ili zabrane za svako priopćavanje njihovih djela javnosti“.

8. Članak 5. Direktive 2001/29 naslovljen „Iznimke i ograničenja“ u stavku 2. predviđa:

„Države članice mogu predvidjeti iznimke ili ograničenja prava reproduciranja predviđenog člankom 2. u sljedećim slučajevima:

(a) u odnosu na reproduciranje na papir ili sličan medij, učinjeno uporabom bilo koje fotografske tehnike ili nekim drugim postupkom koji ima slične učinke, uz iznimku grafičkog izdanja glazbenog djela (notni materijal), pod uvjetom da nositelji prava dobiju pravičnu naknadu;

(b) u odnosu na reproduciranje na bilo koji medij koje je učinila fizička osoba za privatnu uporabu i u svrhu koja nije ni izravno ni neizravno komercijalna, uz uvjet da nositelji prava dobiju pravičnu naknadu, pri čemu se uzima u obzir primjena ili neprimjena tehničkih mjera iz članka 6. na djelo ili na drugi predmet zaštite;

(c) u odnosu na posebne radnje umnožavanja od strane javnih knjižnica, obrazovnih ustanova, muzeja ili arhiva, koje nisu izvršene radi ostvarivanja izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi;

[...]“

9. Članak 5. stavak 3. navedene direktive određuje:

„Države članice mogu predvidjeti iznimke ili ograničenja prava navedenih u člancima 2. i 3. u sljedećim slučajevima: [...]

(n) korištenje priopćavanjem ili stavljanjem na raspolaganje, s ciljem istraživanja ili privatnog izučavanja, pojedinim pripadnicima javnosti putem posebnih uređaja u prostorijama ustanova iz stavka 2. točke (c), djela ili drugih predmeta zaštite koji se nalaze u njihovim zbirkama koje nisu podložne uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja;

[...]“

10. U skladu s člankom 5. stavkom 5. iste direktive:

„Iznimke i ograničenja predviđeni stavcima 1., 2., 3. i 4. primjenjuju se samo u određenim posebnim slučajevima koji nisu u sukobu s uobičajenim iskorištavanjem djela ili drugog predmeta zaštite i koji bezrazložno ne dovode u pitanje zakonite interese nositelja prava.“

B – *Njemačko pravo*

11. Članak 52b Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz) od 9. rujna 1965.[4] u verziji koja je bila na snazi kada su se dogodile činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: UrhG) glasi:

„Reproduciranje djelâ na mjestima predviđenim za elektroničko čitanje u javnim knjižnicama, muzejima i arhivima

Dopušteno je stavljanje na raspolaganje objavljenih djelâ iz javnih knjižničnih fondova, muzeja ili arhiva, koje ne teži izravno ili neizravno ekonomskom ili unosnom cilju i koje je predviđeno isključivo u prostorijama predmetne ustanove na mjestima za elektroničko čitanje koja su posebno za to predviđena s ciljem istraživanja i privatnog izučavanja ako to nije protivno nekoj ugovornoj odredbi. Broj primjeraka djela dostupnih na mjestima za elektroničko čitanje ne smije načelno biti veći od onoga koji sadrži fond ustanove. Stavljanjem na raspolaganje nastaje pravo na plaćanje pravične naknade. To pravo može ostvariti samo organizacija za kolektivno ostvarivanje prava.“

III – **Činjenično stanje u glavnom postupku i prethodna pitanja**

12. TU Darmstadt upravlja javnom knjižnicom. On je u svojim prostorijama uredio mjesta za elektroničko čitanje na kojima je stavio na raspolaganje djela iz svog knjižničnog fonda. Među njima se od siječnja ili veljače 2009. nalazi i udžbenik Winfrieda Schulzea, *Einführung in die neuere Geschichte* (Uvod u suvremenu povijest), koji je objavio Eugen Ulmer KG.

13. TU Darmstadt digitalizirao je tu knjigu kako bi je ponudio na mjestima za elektroničko čitanje[5]. Mjesta za čitanje nisu omogućavala istovremeno konzultiranje više primjeraka djela od onih raspoloživih u knjižničnom fondu. Korisnici mjesta za čitanje mogli su djelo u cijelosti ili u dijelu tiskati na papir ili pohraniti na USB priključak te ga u tom obliku iznijeti iz knjižnice.

14. TU Darmstadt nije prihvatio ponudu Eugen Ulmer KG-a od 29. siječnja 2009. da udžbenike u njegovu izdanju kupi i koristi u obliku elektroničkih knjiga (E-books). Stranke se ne slažu oko toga je li u trenutku digitalizacije spornog udžbenika tuženici u glavnom postupku već bila dana ponuda.

15. Nakon što je Eugen Ulmer KG podnio tužbu pred Landgericht Frankfurt am Main (regionalni sud u Frankfurtu na Majni), taj je sud u presudi od 6. ožujka 2011. zaključio da su ovlaštenik pravâ i ustanova morali prethodno sklopiti sporazum o digitalnom korištenju djela kako bi se isključila primjena članka 52b UrhG. Taj je sud usto odbio zahtjev Eugen Ulmer KG-a da se TU Darmstadt zabrani da digitalizira ili naruči digitalizaciju spornog udžbenika. On je međutim prihvatio njegov zahtjev da se korisnicima knjižnice TU Darmstadt zabrani da mogu, na mjestima predviđenima za elektroničko čitanje koja je ona uredila u knjižnici, tiskati na papir to djelo i/ili ga pohraniti na USB priključak i/ili iznijeti te reprodukcije iz knjižnice.

16. Nakon što je TU Darmstadt podnio Bundesgerichtshofu izravnu „reviziju“, taj je sud odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li djelo podložno uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja u smislu članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29 kada nositelj prava ustanovama predviđenim tom odredbom nudi da po prikladnim uvjetima sklope ugovore o licenciji za korištenje tog djela?

4 — BGBl. 1965 I, str. 1273.

5 — U svom pismenom očitovanju TU Darmstadt ističe, što Eugen Ulmer KG ne spori, da su digitalne datoteke raznih poglavlja navedene knjige bile jednostavne grafičke datoteke kod kojih nije moguće upotrijebiti funkciju slobodnog uređenja teksta (pretraživanje cijelog teksta, kopiranje/lijepljenje itd.).

2. Omogućuje li članak 5. stavak 3. točke (n) Direktive 2001/29 državama članicama da ustanovama daju pravo da digitaliziraju djela iz svojih zbirki ako stavljanje tih djela na raspolaganje javnosti putem posebnih uređaja to zahtijeva?

3. Mogu li prava koja države članice predviđaju sukladno članku 5. stavku 3. točki (n) Direktive 2001/29 ići dotle da se korisnicima uređaja omogući da tiskaju na papir ili pohrane na USB priključak djela koja su im stavljena na raspolaganje putem tih uređaja?“

17. Pisana očitovanja podnijeli su TU Darmstadt, Eugen Ulmer KG, njemačka, talijanska, poljska i finska vlada kao i Europska komisija, koji su svi, osim poljske i finske vlade, bili zastupani na raspravi od 26. veljače 2014.

IV – **Analiza**

A – *Pitanje je li djelo podložno uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja kada nositelj prava ustanovama nudi da po prikladnim uvjetima sklope ugovore o licenciji za korištenje tog djela*

18. Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti želi znati je li djelo podložno „uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja“, u smislu članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29 kada nositelj prava knjižnicama, obrazovnim ustanovama, muzejima ili arhivima predviđenima tom odredbom nudi da po prikladnim uvjetima sklope ugovore o licenciji za korištenje tog djela.

19. Sve su stranke, osim Eugen Ulmer KG-a, podnijele pisana očitovanja predlažući da se na to prvo pitanje odgovori niječno.

20. Postavlja se stoga pitanje podliježe li jednostavna ponuda da se po prikladnim uvjetima sklopi ugovor o licenciji „uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja“ i isključuje li stoga iznimku predviđenu člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29 ili, u suprotnom slučaju, treba li zahtijevati da nositelj prava i ustanova sklope o tome sporazum. Stajalište je suda koji je uputio zahtjev da sudska praksa Suda ne dopušta da se isključi svaka sumnja o odgovoru na to pitanje.

21. Kako to s pravom ističe TU Darmstadt, odnos između pravâ iskorištavanja, s jedne strane, i pravilâ o ograničenjima, s druge strane, postaje jasniji kad se pročitaju uvodne izjave 45. i 51. Direktive 2001/29. Potonje ukazuju osobito na to da „[i]znimke i ograničenja [...] ne bi smjeli, međutim, sprečavati definiranje *ugovornih odnosa* namijenjenih osiguravanju pravične naknade nositeljima prava“ i da „[bi] države članice [...] trebale promicati dobrovoljne mjere koje poduzimaju nositelji prava, *uključujući sklapanje i izvršavanje ugovora između nositelja prava i drugih zainteresiranih strana*, kako bi omogućile postizanje ciljeva određenih iznimaka ili ograničenja propisanih nacionalnim zakonodavstvom u skladu s ovom Direktivom“ [6].

22. Te dvije uvodne izjave se, u svojoj njemačkoj jezičnoj verziji, nedvosmisleno odnose na *postojeće* ugovorne odnose i na sklapanje i provedbu *postojećih* ugovora, a ne na samu mogućnost licencije. I druge jezične verzije navedenih uvodnih izjava također potvrđuju tu analizu [7].

23. Činjenica da se dobrovoljni sporazumi moraju poticati nema nikakav utjecaj na zahtjev za stvarno sklapanje takvih sporazuma u svrhu predmetne odredbe.

6 — Istaknuo autor.

7 — Vidjeti na primjer englesku i francusku verziju.

24. Ni sustavno ni teleološko tumačenje ne dovode do drukčijeg zaključka. Sukladno sustavnom tumačenju doseg iznimke koja se odnosi na isključivo pravo autora trebalo bi usko tumačiti [8]. Međutim, u predmetnom slučaju riječ je o tumačenju uvjeta za primjenu iznimke, koja definira djelâ na koja se iznimka može primijeniti. Ravnoteža predviđena člankom 5. stavkom 5. Direktive 2001/29 postiže se bilo kad se autor i korisnik sporazume o uvjetima kupnje ili licenciranja ili kada korisnik prava iznimke ispuni ograničavajuće uvjete koje je nacionalni zakonodavac predvidio prilikom provedbe navedene direktive [9]. S tog stajališta, zadovoljiti se jednostavnom ponudom nositelja autorskog prava omogućilo bi da se primjena navedene iznimke podvrgne jednostranim odlukama, što bi posljedično iznimci oduzelo koristan učinak u odnosu na predmetne ustanove. Što se tiče teleološkog tumačenja, ono također zahtijeva, uzimajući u obzir cilj u općem interesu kojem teži zakonodavac Unije, a to je promicanje širenja znanja i kulture, da korisnik ima mogućnost pozvati se na tu iznimku.

25. Stoga Sudu predlažem da na prvo pitanje odgovori da članak 5. stavak 3. točku (n) Direktive 2001/29 treba tumačiti na način da djelo nije podložno uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja, kada nositelj prava ustanovama predviđenim tom odredbom nudi sklapanje ugovorâ o licenciji za korištenje tog djela po prikladnim uvjetima.

B – *Mogućnost država članica da daju ustanovama pravo da digitaliziraju djela iz svojih zbirki ako stavljanje tih djela na raspolaganje javnosti putem posebnih uređaja to zahtijeva*

26. Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi znati omogućuje li članak 5. stavak 3. točka (n) Direktive 2001/29 državama članicama da daju ustanovama pravo da digitaliziraju djela iz svojih zbirki ako stavljanje tih djela na raspolaganje javnosti putem posebnih uređaja to zahtijeva.

27. Sud koji je uputio zahtjev smatra da se čini da je tomu tako, ali ipak dodaje da bi se, ako takva nadležnost država članica ne proizlazi već iz navedene odredbe na temelju sporedne nadležnosti, ona mogla izvesti iz članka 5. stavka 2. točke (c) Direktive 2001/29.

28. Sve stranke koje su podnijele pisana očitovanja, osim Eugen Ulmer KG-a, smatraju da članak 5. stavak 3. točku (n) Direktive 2001/29 državama članicama omogućuje da daju ustanovama pravo da digitaliziraju djelâ iz svojih zbirki ako stavljanje na raspolaganje navedenih djelâ putem posebnih uređaja to zahtijeva.

29. Članak 5. stavak 3. točka (n) Direktive 2001/29 primjenjuje se „[Kada je riječ o korištenju], priopćavanjem ili stavljanjem na raspolaganje, s ciljem istraživanja ili privatnog izučavanja, pojedinim pripadnicima javnosti putem posebnih uređaja u prostorijama ustanova iz stavka 2. točke (c), djela ili drugih predmeta zaštite koji se nalaze u njihovim zbirkama koje nisu podložne uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja“.

30. U skladu s prvom rečenicom navedenog članka 5. stavka 3., iznimke i ograničenja iz navedenog stavka odnose se na isključivo pravo reproduciranja i na isključivo pravo priopćavanja autorskog djela javnosti. Ali stvarno među iznimkama i ograničenjima iz članka 5. stavka 3. Direktive 2001/29 neke iznimke i ograničenja izričito predviđaju isključivo pravo reproduciranja kao i isključivo pravo priopćavanja (na primjer točka (c)) ili, barem, implicitno (točka (b)), dok druge predviđaju samo jedno pravo (točka (d)).

8 — Vidjeti presudu ACI Adam i dr. (C-435/12, EU:C:2014:254, točke 22. i 23. kao i navedenu sudsku praksu).

9 — O mogućnosti država članica da točno odrede doseg ograničenja i iznimaka isključivih prava autora, vidjeti presudu VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:426, t. 52. i 53.).

31. Članak 5. stavak 3. točka (n) Direktive 2001/29 spominje priopćavanje i stavljanje na raspolaganje. Ta se dva pojma nalaze u članku 3. te direktive i određenije u svakom od njegovih triju stavaka. Članak 5. stavak 3. točka (n) Direktive 2001/29 ne sadrži izričito pozivanje na pravo reproduciranja. Iz toga sam zaključio da je posebna iznimka iz članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29 ponajprije iznimka od isključivog prava priopćavanja iz navedenog članka 3.

32. Kako je to Sud istaknuo, iz članka 3. stavka 1. Direktive 2001/29 proizlazi da za svako priopćavanje djela javnosti nositelj autorskog prava mora dati ovlaštenje. Iz te odredbe stoga proizlazi da pojam priopćavanja javnosti ujedinjuje dva kumulativna elementa, točnije „radnju priopćavanja“ nekog djela i priopćavanje tog posljednjeg određenoj „javnosti“. Za postojanje „radnje priopćavanja“ dovoljno je, ponajprije, da se djelo stavi na raspolaganje određenoj javnosti na način da mu osobe od kojih se ona sastoji mogu imati pristup, a da pri tome ne mora biti odlučujuće jesu li one ovu mogućnost koristile ili ne [10].

33. Iz toga slijedi da, u okolnostima poput onih iz glavnog postupka, činjenicu da se javnosti, koja se sastoji od korisnika tomu namijenjenih posebnih uređaja koji se nalaze u prostorijama javnih knjižnica i ostalih ustanova navedenih u članku 5. stavku 2. točki (c) Direktive 2001/29, pruža pristup zaštićenim djelima treba kvalificirati kao „stavljanje na raspolaganje“ te slijedom toga „radnjom priopćavanja“ u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 2001/29 [11].

34. Međutim, u skladu s time, izričaj članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29 pokriva po mom mišljenju reproduciranje koje je popratno priopćavanju, u predmetnom slučaju u obliku stvaranja digitalne kopije djela u cilju njegovog priopćavanja ili stavljanja na raspolaganje putem posebnih uređaja. Međutim, u tom slučaju nije riječ o radnji reproduciranja, koja je prolazna ili popratna i koja čini bitan sastavni dio tehnološkog postupka u smislu članka 5. stavka 1. Direktive 2001/29, koja bi bila izuzeta od isključivog prava autora na reproduciranje djela [12].

35. Pravo koje je potrebno za radnje reproduciranja može također proizlaziti iz neke druge odredbe, naime iz članka 5. stavka 2. točke (c) Direktive 2001/29. Ta se odredba primjenjuje „u odnosu na posebne radnje umnožavanja od strane javnih knjižnica, obrazovnih ustanova, muzeja ili arhiva koje nisu izvršene radi ostvarivanja izravne ili neizravne imovinske ili komercijalne koristi“.

36. Izraz „posebne radnje umnožavanja“ zahtijeva dvije napomene.

37. Moje je mišljenje da on u tom kontekstu obuhvaća ponajprije mjere za zaštitu izvornika djelâ koja su još uvijek zaštićena, iako su stara, osjetljiva ili rijetka. Međutim, on također obuhvaća i reproduciranje koje je potrebno radi „korištenja, priopćavanjem ili stavljanjem na raspolaganje, s ciljem istraživanja ili privatnog izučavanja, putem posebnih uređaja“ predviđeno člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29. To se osobito može odnositi na ona djelâ kojima se u okviru svojih studija služi velik broj studenata i kojih bi se primjerci od uporabe mogli pretjerano istrošiti.

38. Međutim, kako je riječ „o posebnim radnjama umnožavanja“, ni članak 5. stavak 2. točka (c) Direktive 2001/29 ni njezin članak 5. stavak 3. točka (n), kada se tumače s obzirom na opće pravilo iz stavka 5. navedenog članka [13], ne dopuštaju potpunu digitalizaciju jedne *zbirke* pa je predmet „posebnih radnji umnožavanja“ tako ograničen na *individualna* „djela i druge predmete zaštite“. Moje je mišljenje da uvjet razmjernosti ograničenja predviđen stavkom 5. navedenog članka zahtijeva da se mogućnost

10 — Presuda Svensson i dr. (C-466/12, EU:C:2014:76, t. 15 do 19.).

11 — U tom smislu vidjeti presude Svensson i dr. (EU:C:2014:76, t. 18.) kao i OSA (C-351/12, EU:C:2014:110, t. 25.).

12 — Presuda Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, t. 60.).

13 — Presuda ACI Adam i dr. (EU:C:2014:254, t. 25.).

korištenja posebnih uređaja ne iskorištava za izbjegavanje kupnje dovoljnog broja fizičkih primjeraka djela, na primjer, uvođenjem pravila poput onog predviđenog člankom 52b UrhG, u skladu s kojim broj primjeraka djela koji je dostupan na mjestima predviđenim za elektroničko čitanje ne smije biti veći od onog koji se nalazi u knjižničnom fondu.

39. Kada digitalni primjerak zaštićenog djela ne postoji, u smislu primjene članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29, moguće je stoga stvoriti jedan primjerak pod uvjetima predviđenim člankom 5. stavkom 2. točkom (c) Direktive 2001/29. Što se tiče naknadnog priopćavanja tog primjerka djela, ono podliježe uvjetima propisanim člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29.

40. Stoga predlažem Sudu da presudi da članku 5. stavku 3. točki (n) Direktive 2001/29, tumačenom u svjetlu članka 5. stavka 2. točke (c) navedene direktive, nije protivno to da države članice daju ustanovama iz te odredbe pravo da digitaliziraju djela koja se nalaze u njihovim zbirkama ako stavljanje djela na raspolaganje javnosti putem posebnih uređaja to zahtijeva.

C – *Mogućnost država članica da dopuste korisnicima posebnih uređaja da tiskaju na papir ili pohrane na USB priključak djela koja su im stavljena na raspolaganje putem posebnih uređaja*

41. Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi znati mogu li prava koja države članice propisuju u skladu s člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29 ići dotle da omoguće korisnicima posebnih uređaja da tiskaju na papir ili pohrane na USB priključak, u cijelosti ili djelomično, djela koja su im stavljena na raspolaganje putem posebnih uređaja.

42. Sud koji je uputio zahtjev smatra da bi na prvi dio toga pitanja trebalo pozitivno odgovoriti, a na drugi dio negativno. TU Darmstadt predlaže da se na oba dijela ovog pitanja odgovori pozitivno, dok njemačka i finska vlada predlažu da se na prvi dio pitanja odgovori pozitivno a na drugi dio negativno. Nasuprot tome, Eugen Ulmer KG i Komisija predlažu da se na oba dijela toga pitanja odgovori negativno. Mišljenje je njemačke vlade da to pitanje nije uređeno člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29, već njezinim člankom 5. stavkom 2. točkama (a) do (c), dok poljska vlada iznosi neka očitovanja ali ne nudi određeni odgovor.

43. Pri analizi dvaju slučajeva koji se spominju u pitanju suda koji je uputio zahtjev a koji se odnose na mogućnost korisnika posebnih uređaja da otisnu na papir ili pohrane na USB priključak, u cijelosti ili djelomično, djela koja su im stavljena na raspolaganje putem posebnih uređaja, valja se usredotočiti na pojam prava priopćavanja. U skladu sa sudskom praksom Suda, pojam priopćavanja iz članka 3. Direktive 2001/29[14] treba široko tumačiti, ali usko tumačiti svaku iznimku tome pravu[15].

44. Kao što sam već istaknuo u okviru drugog pitanja, članak 5. stavak 3. točka (n) Direktive 2001/29 sadrži prvenstveno iznimku od isključivog prava priopćavanja iz članka 3. navedene direktive.

45. U okviru članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29, ograničenje prava priopćavanja sastoji se od korištenja djelâ putem posebnih uređaja, bez odobrenja autora, njihovim stavljanjem na raspolaganje javnosti tako da im korisnik može pristupiti u bilo kojoj ustanovi u kojoj on želi.

46. Valja provjeriti obuhvaća li to priopćavanje i pohranu na USB priključak i tiskanje na papir. Na samom početku ističem da dvije predviđene situacije nisu radnje priopćavanja već reproduciranja. U slučaju USB priključka riječ je o stvaranju primjerka digitalnog djela, a u slučaju tiskanja na papir o primjerku djela na materijalnom mediju.

14 — Presude Svensson i dr. (EU:C:2014:76, t. 19.) kao i OSA (EU:C:2014:110, t. 23.).

15 — U tom smislu vidjeti presudu Infopaq International (EU:C:2009:465, t. 56. i navedenu sudsku praksu).

47. Kao prvo, što se tiče pohrane na USB priključak, interakcija između uređaja i USB priključka uključuje stvaranje novog digitalnog primjerka na USB priključku tog digitalnog primjerka koji je pripremila knjižnica. Tu nastupa pojam posebnih uređaja. Međutim, Direktiva 2001/29 ne daje točno značenje tog pojma.

48. U mojim očima korištenje zaštićenog djela – poput književnog, fonografskog ili kinematografskog djela – putem posebnih uređaja uključuje radnju percepcije [16] izravnim čitanjem, slušanjem ili gledanjem, koja se pored toga mora odvijati u prostorijama knjižnice. Stoga se pojam posebnog uređaja odnosi na opremu koja je nabavljena u tu svrhu, a ne na posebno tehnološko rješenje [17].

49. U tim okolnostima smatram da pojam priopćavanja isključuje iz okvira iznimke o kojoj je riječ mogućnost pohranjivanja djela na USB priključak, jer se u tom slučaju ne radi o priopćavanju od strane javne knjižnice ili druge ustanove u smislu sudske prakse Suda, već o stvaranju privatnog digitalnog primjerka od strane korisnika. Nadalje, takvo reproduciranje nije potrebno kako bi se sačuvao koristan učinak iznimke o kojoj je riječ, iako bi korisniku moglo biti korisno. Takav primjerak mogao bi se također ponovno umnožiti i distribuirati na mreži. Međutim, iznimka predviđena u korist posebnih uređaja ne obuhvaća radnju kojom knjižnica svoj digitalni primjerak čini dostupnim korisniku kako bi on mogao stvoriti dodatni primjerak i sačuvati ga na USB priključku.

50. Analiza tiskanja na papir morala bi slijediti istu logiku. Moje je mišljenje da postupak koji dovodi do (djelomičnog) primjerka djela nadilazi iznimke i ograničenja predviđena člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29.

51. Iz toga zaključujem da članak 5. stavak 3. točka (n) Direktive 2001/29 ne obuhvaća ni pohranu na USB priključak ni tiskanje na papir.

52. Međutim, u svrhu cjelovitosti, što se tiče tiskanja, ističem slijedeće.

53. Moderan tehnološki postupak fotokopiranja uglavnom se temelji na digitalizaciji originala i tiskanju primjerka djela [18].

54. Na temelju članka 5. stavka 2. točke (a) i (b) Direktive 2001/29 fotokopiranje djela u prostorijama knjižnice može se dopustiti pod određenim uvjetima. Današnji fotokopirni uređaji digitaliziraju izvornik i na papir otiskuju istovjetan primjerak izvornika djela, što odgovara fizičkom reproduciranju izvornikâ nakon digitalizacije.

55. Sud je u presudi VG Wort i dr. [19] smatrao da „iz izričaja članka 5. stavka 2. točke (a) Direktive 2001/29 proizlazi da se on ne odnosi samo na fotografsku tehniku, već i na ‘neki drugi postupak koji ima slične učinke’, naime na neki drugi način koji omogućuje da se dođe do rezultata sličnog onome koji se dobiva fotografskom tehnikom, odnosno do analognog prikaza djela ili drugog predmeta zaštite“.

16 — Presuda VG Wort i dr. (EU:C:2013:426, t. 67.).

17 — Stoga smatram da nema prepreka tomu da bi se, na primjer, osobno ili prijenosno računalo moglo koristiti kao „poseban uređaj“. Međutim, pojam „poseban uređaj“ može zahtijevati da neke tehničke mogućnosti uređaja ne budu dostupne korisnicima u ustanovama.

18 — Vidjeti mišljenje nezavisne odvjetnice Sharpston u predmetu VG Wort i dr. (C-457/11 do C-460/11, EU:C:2013:34, t. 75. i daljnje), u kojem daje temeljitu analizu reproduciranja koje uključuje lanac uređaja.

19 — Presuda VG Wort i dr. (EU:C:2013:426, t. 68.).

56. Sud je dodao da „[a]ko se taj rezultat osigura, nije važan broj postupaka ili narav tehnike ili tehnika upotrijebljenih tijekom postupka predmetnog reproduciranja, pod uvjetom, međutim, da različiti elementi ili različite neautonomne etape tog jedinstvenog postupka djeluju ili se odvijaju pod kontrolom iste osobe i da su sve namijenjene reproduciranju djela ili drugog predmeta zaštite na papir ili sličan medij“ [20].

57. U skladu s tim pristupom moguće je tiskati stranice djela koje je već digitalizirano. Taj slučaj nadilazi ono što predviđa članak 5. stavak 3. točka (n) Direktive 2001/29, iako se može obuhvatiti člankom 5. stavkom 2. točkama (a), (b) i/ili (c) Direktive 2001/29. Jednako kao što korisnik knjižnice može, u granicama koje određuje nacionalno zakonodavstvo, fotokopirati stranice materijalnih djelâ koja se nalaze u knjižničnom fondu i kao što knjižnica to može dopustiti, korisnik može tiskati stranice digitalnog primjerka i knjižnica to može dopustiti. Za razliku od digitalnog primjerka koji je pohranjen na USB priključku, dopuštanje da se djela koja je digitalizirala knjižnica ili koja druga ustanova iz članka 5. stavka 3. točke (n) Direktive 2001/29 tiskaju ne stvara u tom pogledu novu situaciju u odnosu na onu u kojoj ne postoji nikakav poseban uređaj. Opasnost opsežne protupravne distribucije, koja je prisutna u slučaju digitalnih primjeraka, ne postoji u slučaju tiskanja na papir.

58. Uzimajući u obzir prethodno navedeno, predlažem Sudu da na treće pitanje odgovori da prava koja propisuju države članice u skladu s člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29 korisnicima posebnih uređaja ne omogućuju da tiskaju na papir ili pohranjuju na USB priključak djela koja su im stavljena na raspolaganje putem posebnih uređaja.

V – **Zaključak**

59. Imajući u vidu prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Bundesgerichtshof odgovori na sljedeći način:

1. Članak 5. stavak 3. točku (n) Direktive 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu treba tumačiti na način da djelo nije podložno uvjetima kupnje ili uvjetima licenciranja, kada nositelj prava ustanovama predviđenim tom odredbom nudi sklapanje ugovorâ o licenciji za korištenje tog djela po prikladnim uvjetima.

2. Članku 5. stavku 3. točki (n) Direktive 2001/29, tumačenom u svjetlu članka 5. stavka 2. točke (c) navedene direktive, nije protivno to da države članice daju ustanovama iz te odredbe pravo da digitaliziraju djela koja se nalaze u njihovim zbirkama ako stavljanje djela na raspolaganje javnosti putem posebnih uređaja to zahtijeva.

3. Prava koja propisuju države članice u skladu s člankom 5. stavkom 3. točkom (n) Direktive 2001/29 korisnicima posebnih uređaja ne omogućuju da tiskaju na papir ili pohranjuju na USB priključak djela koja su im stavljena na raspolaganje putem posebnih uređaja.

20 — Presuda VG Wort i dr. (EU:C:2013:426, t. 70.).